

TÜREV PİYASALAR (Vadeli İşlem Piyasaları)

Prof. Dr. Güven SAYILGAN
Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
İşletme Bölümü Muhasebe-Finansman
Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

OPSIYON İŞLEMLERİ

Opsiyon Türleri

Opsiyona Dayanak Teşkil
Eden Varlığı Kullanım Fiyatı
Karşılığında Satın Alma
Hakkına Sahiptir

Alım Opsiyonu
Alıcısı

Alım Opsiyonu
Satıcısı

Opsiyona Dayanak Teşkil
Eden Varlığı Kullanım
Fiyatı Karşılığında Satma
Hakkına Sahiptir

Satım Opsiyonu
Alıcısı

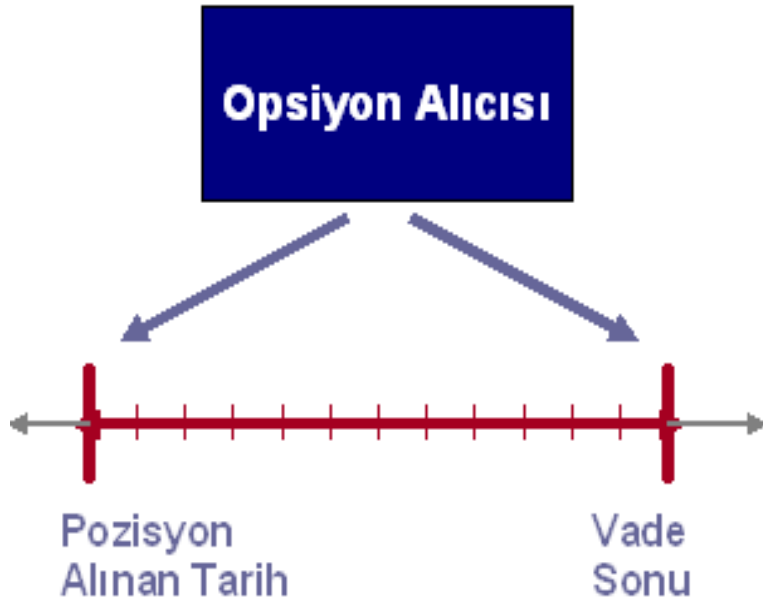
Satım Opsiyonu
Satıcısı

Opsiyona Dayanak Teşkil
Eden Varlığı Kullanım Fiyatı
Karşılığında Satmakla
Yükümlüdür

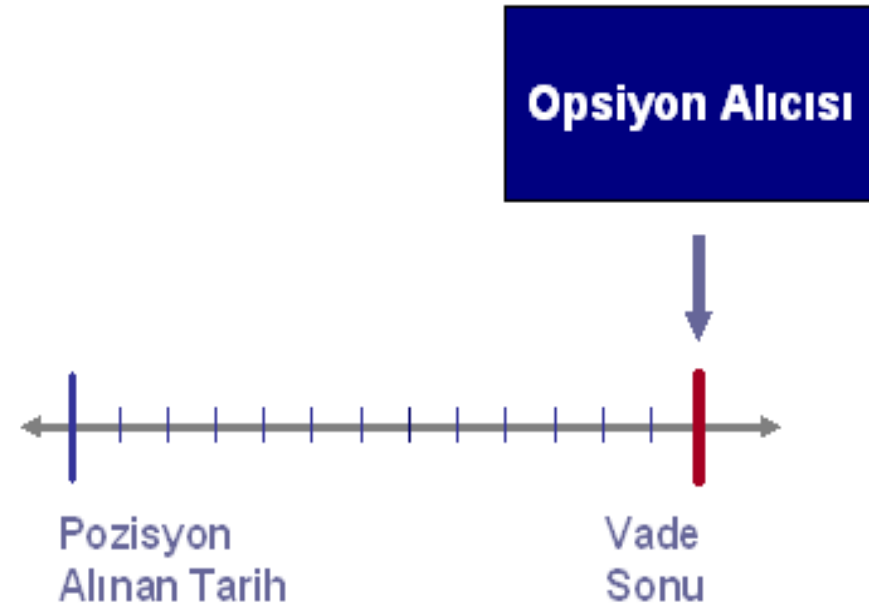
Opsiyona Dayanak Teşkil
Eden Varlığı Kullanım Fiyatı
Karşılığında Satın Almakla
Yükümlüdür

Opsiyon Tipleri

Opsiyonu Vadesinde veya
Vadesinden Önce Kullanabilir

Amerikan Tipi Opsiyon

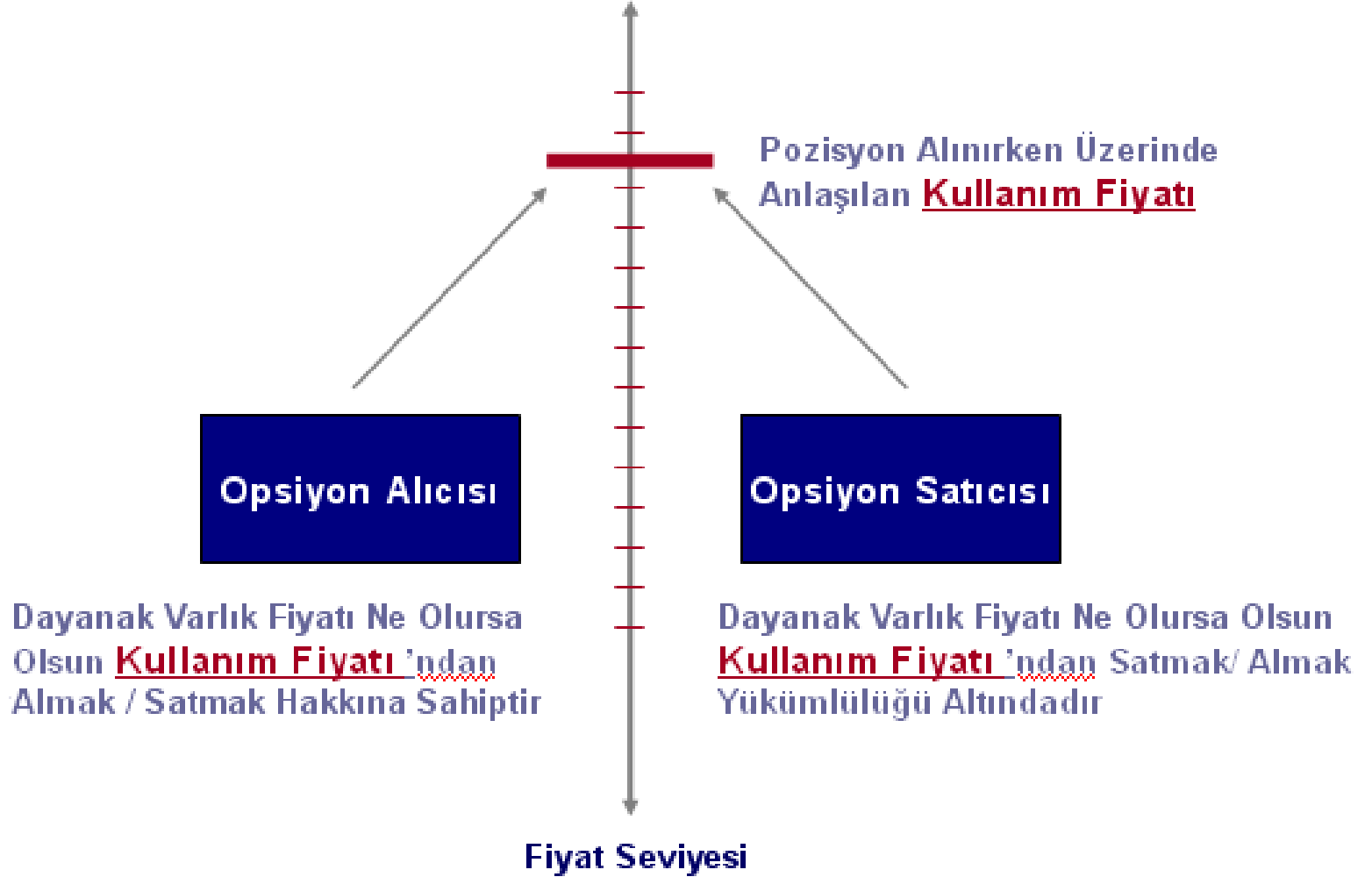

Avrupa Tipi Opsiyon

Kullanım Fiyatı

- * Alıcının talebi halinde, opsiyon satıcısının opsiyona konu olan dayanak varlığı hangi tutardan alacağını yada hangi tutardan satacağını belirleyen fiyat kullanım fiyatıdır.
- * Opsiyon sözleşmesinin kullanım fiyatı, opsiyon alım satımının yapıldığı anda alıcı ve satıcı tarafından belirlenir.
- * Opsiyonun alıcısı (lehdarı) eğer opsiyonu kullanmaya karar verirse, bu isteğini aracı kurum aracılığıyla takas kurumuna bildirir. Takas kurumunun rastgele seçtiği kısa pozisyonlu opsiyon yatırımcısı, opsiyon sözleşmesinde önceden belirlenmiş miktardaki pamuğu, alım opsiyonu lehdarına sözleşmede belirtilen fiyattan (kullanım fiyatı=uygulama fiyatı) satmakla yükümlü olur.

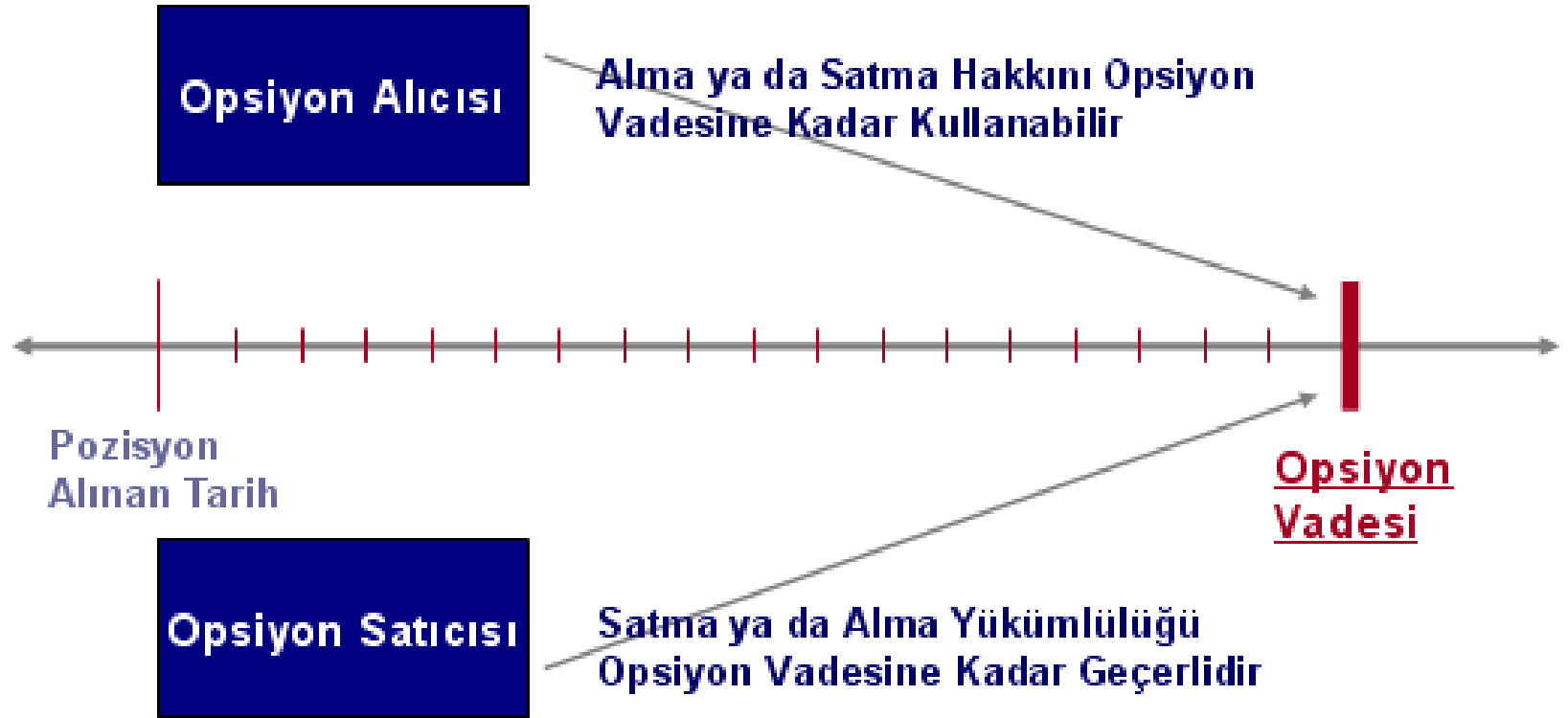
Kullanım Fiyatı

Opsiyon Vadesi

- Opsiyon sözleşmelerinin geçerli olduğu bir süre vardır.
- Opsiyonun vadesi, opsiyon alıcısının alma ya da satma hakkının; satıcısının ise alma ya da satma yükümlülüğünün hangi tarihe kadar geçerli olduğunu gösterir.

Opsiyon Vadesi

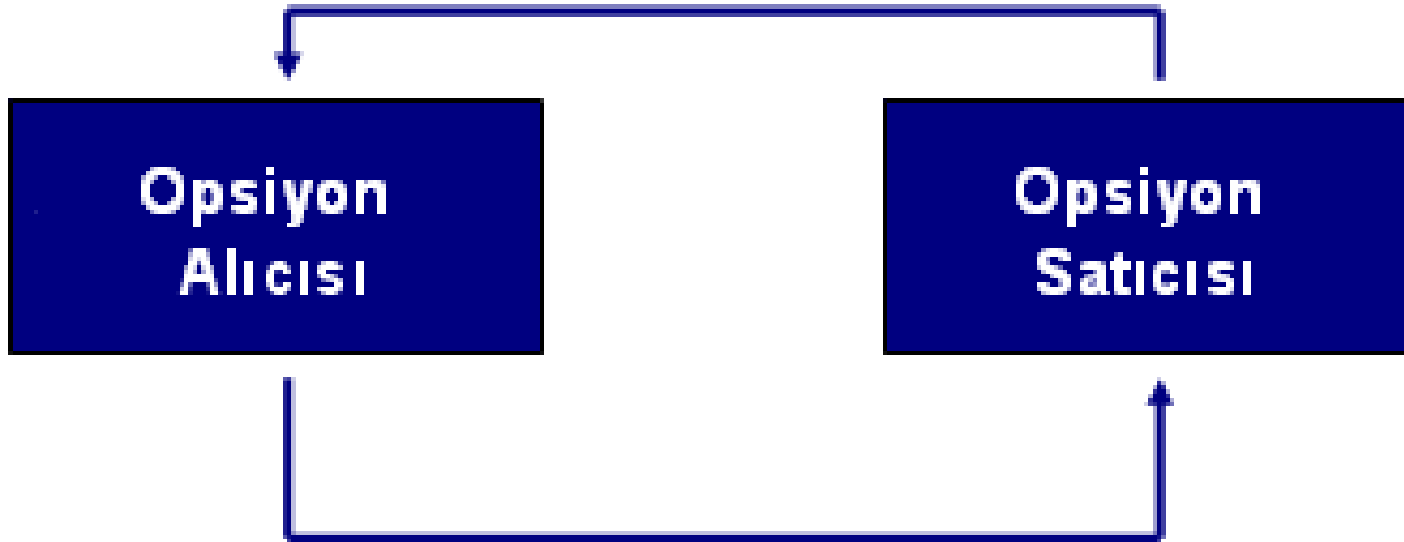

Opsiyon Primi

- Opsiyon primi, opsiyonun alım satım fiyatıdır.
- Sözleşmeye konu olan varlık alınmasa da satılmasa da ödenir.
- Opsiyon primi, opsiyon alıcısı için bir giderdir.
- Opsiyon primi, opsiyon satıcısı için de bir gelirdir.

Opsiyon Primi

**Opsiyonu Kullanma
Hakkını Verir**

Opsiyon Primini Öder

Opsiyon Priminin Tutarını Etkileyen Başlıca Faktörler

- Opsiyonun alım opsiyonu mu yoksa satım opsiyonu mu olduğu,
- Kullanım fiyatı ile opsiyona dayanak oluşturan varlığın fiyatı arasındaki fark,
- Opsiyonun vadesine kalan gün sayısı,
- Dayanak varlığın fiyat (kur veya faiz) dalgalanması (riski).

Opsiyonların Alabileceği Durumlar

- * Opsiyon sözleşmesine konu olan dayanak varlığın fiyatı ile opsiyonun kullanım fiyatı arasındaki ilişkiye bağlı olarak, opsiyonlar;
 - * asli değerli opsiyon (in-the-money),
 - * başa baş opsiyon (at-the-money),
 - * asli değersiz opsiyon (Out-of-the-money) şeklinde üç durumda olabilir.

In-The-Money Alım Opsiyonları

- * Alım opsiyonu sözleşmesinin kullanım fiyatı, opsiyona konu olan dayanak varlık fiyatından düşükse, bu opsiyon asli değerli opsiyondur. Çünkü opsiyonun keşidecisi opsiyonu kullanmak istediğinde dayanak varlığı piyasa fiyatından daha düşük fiyata alma hakkına sahiptir.
- * $\text{Dayanak Varlığın Spot Fiyatı} > \text{Kullanım Fiyatı}$

In-The-Money Alım Opsiyonları

- * Örneğin spot piyasada pamuğun kilo fiyatı 2 YTL seviyesindeyken, 1,50 YTL kullanım fiyatlı pamuk alım opsiyonu alan bir yatırımcı, bu opsiyonu kullanmak istediğinde; pamuğu piyasa fiyatından 0,50 YTL daha düşük fiyatla alabilir.
- * Bu durumda opsiyonun değeri en az 0,50 YTL'dir.

At-The-Money Alım Opsiyonları

- * Alım opsiyonu sözleşmesinin kullanım fiyatı, opsiyona konu olan dayanak varlık fiyatına eşitse, bu opsiyon başa baş opsiyondur. Çünkü opsiyonun lehdarı opsiyonu kullanmak istediğinde dayanak varlığı ancak piyasa fiyatından alabilir.
- * Dayanak Varlığın Spot Fiyatı = Kullanım Fiyatı

At-The-Money Alım Opsiyonları

- * YTL/USD kuru, vade sonu itibarıyla 1,2000 YTL seviyesindeyken;
 - * 1,2000 YTL kullanım fiyatlı dolar alım opsiyonu alan bir yatırımcı, bu opsiyonu kullanmak istediğinde, doları ancak piyasa fiyatı olan 1,2000 YTL'den satın alabilir.

Out-of-The-Money Alım Opsiyonları

- * Vade sonu itibarıyla alım opsiyonu sözleşmesinin kullanım fiyatı, opsiyona konu olan dayanak varlık fiyatından yüksekse, bu opsiyon asli değersiz opsiyondur. Çünkü opsiyonun lehdarı opsiyonu kullanmak istediğinde dayanak varlığı piyasa fiyatının üstünden alma hakkına sahiptir.
- * Dayanak Varlığın Spot Fiyatı < Kullanım Fiyatı

Out-of-The-Money Alım Opsiyonları

- * Bu durumda opsiyon lehdarına bir yarar sağlamayacağından bu opsiyonu kullanılmayacaktır.
- * Ancak, opsiyonun vadesine kadar olan bir zamanda, opsiyon asli değersiz olsa bile, zaman değeri nedeniyle opsiyonun bir primi (bedeli) olabilir.
- * $\text{Dayanak Varlığın Spot Fiyatı} < \text{Kullanım Fiyatı}$

Out-of-The-Money Alım Opsiyonları

- * Vade sonunda, YTL/Euro kuru 1,2000 YTL seviyesindeyken 1,900 YTL kullanım fiyatlı euro alım opsiyonuna sahip bir yatırımcının, elindeki opsiyonu kullanarak euro'yu 1,900 YTL seviyesinden alması mantıklı değildir.
- * Dolayısıyla bu opsiyonun herhangi bir kullanım yararı olmayacaktır.

Satım Opsiyonları-Durumlar

- * Dayanak Varlığın Spot Fiyatı $<$ Kullanım Fiyatı: In-The-Money
- * Dayanak Varlığın Spot Fiyatı $=$ Kullanım Fiyatı: At-The-Money
- * Dayanak Varlığın Spot Fiyatı $>$ Kullanım Fiyatı: Out-of-The-Money

Opsiyonlar - Durumlar

